

ali v pot spraviti in drugega kaj. Koliko koristijo gorke kopeli pri gnojnih prisađih, gorke ali parne toplice pri revmatizmu, pri kožnih boleznih, pri bolezni na obisti! Pri boleznih merzla voda vročnico tolaži, in kar je posebno važno za organizem, kri obvaruje tolikanj, da se more po žilah pretakati in izločevati odmetke in odpadke. Nekateri pravijo, da je pri koleri, kjer je zavoljo silnega spraznjenja, naj več nevarnosti, da se kri zgostí, poglavitno ozdravljanje v tem, da se bolnikom daje, kolikor mogoče, obilo vode. Morda ni preveč, ako rečemo, da srečno ozdravljenje v kopelih ni toliko pripisovati rudninskim delom, katerih je vendar primerno malo po vrelcih, kakor vodi sami na sebi.

Prav je tedaj imel gerški pesnik, ko je prepeval: Naj žlahtnejša stvar je voda (*ἀριστον μὴν ὕδωρ*). Pa je vendar tudi voda, ta oživljajoča tekočina, to močno zdravilo tolikanj bolezni, kedar so v nji pomešane gnjijoče organske stvari, izvor škodljivih okužnin in nalezljivih bolezni. Tako se je kolera, legar poglavitno izcimil v taki vodi. Kakor večkrat, tako je tudi tukaj v naravi, prav blizo skupaj življenje in smert, blagotvornost in poguba; v strugi, kjer cveto zdravilne zeli, raste tudi strupena trobelika; nevilhta, katera napaja žejne livade, upepeli tudi kmetu hišo in mu pokonča up in trud vsega leta.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš bkrati sam sebi stalni spominek po prisloviel latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

15. dan septembra. (V grof Harrach-ovi sličini galeriji.) V mali dunajski kašipotni knjižici, ki me je opomnila marsikake znamenitosti, bral sem, da se grof Harrach-ova sličina galerija vsako sredo in saboto videti more, in da hrani ona izverstna dela. Danes popoldan je bilo zopet nekaj ur prostih, toraj smo se bili napotili vsi štirji gorenjski učitelji proti Harrach-ovi palači, katera se nahaja v znotranjem mestu, Freiong, h. št. 3. Postrežljivi portir nam je na vprašanje, kje je sličina galerija, z veliko prijaznostjo odgovoril in pokazal nam pot proti vходу. Le gredé smo se nahajali na omenjenem kraji. Tri velike in ena manjša soba hranijo bogato zbirko. Vse stene so od tal do stropa poobešene s sprelepimi slikarijami, vsaka ima pozlačeni okvir, in raznoverstnosti v predmetih in barvah je toliko, da se človek kar zamákne v ogledovanje. Jako pripravno bilo je tudi to, da je koj v prvi sobi na mizi

ležal sličini zaznamek (katalog), ki naznanuje pomén posamesnih slik in tudi umetnikova imena. S tem zaznamkom v rokah hodili smo od stene, do stene, od sobe do sobe, in napajali oči v ogledovanji izverstnih slikarskih umotvorov. Ker so vse sóbe tako vravnane, da páda svetloba od stropa dol, so tudi slike enakomerno razsvitljene, kar očesu posebno dobro dé. Zlasti zadnja soba kazala nam je toliko lepotij, da se jih nismo mogli z lepa nagledati. Da bi pa tu govoril bolj natanjčno o posamesnih delih, bi mogel preveč pisati, in bi presehalo to tudi moj namen. Zadostuje naj to, če rečem, da nobenemu ne more žal biti za korake, ako se potruji v dragoceno Harrach-ovo sličino galerijo. —

16. dan septembra. (Izlet s preč. gosp. kapitularom o. Schirnhoferm v Klosterneuburg.) Akoravno nam na Dunaji ni nobeden dan minul brez ukov in brez prida, so nam bili vendar izleti v okolico posebno prijetni, ker so nam služili poleg pridobljenih véd tudi v veliko zabavo. In ker si je bil zlasti preč. gosp. docent Schirnhofer s svojo inteligentno, ob enem pa tudi resnično prijazno, ali bolje reči prijateljsko obnašo proti nam serca vseh učiteljev pridobil, smo se tudi že več dni naprej veselili današnjega izleta v Klosterneuburg; in to tem več, ker je imel biti z a d n j i. Ob 1. popoldanski uri napovedano nam je bilo sniditi se na „Judenplatz-u“ v znotranjem mestu, kjer so nas pričakovali naročeni „omnibus-i“. Lepi dan in nenasitljiva vedoželjnost sta bila precej sporodila v meni misel, češ: „fant tû-le gori na verh omnibusove strehe (kjer je bil vravnani sedež za tri osebe) boš splezal; od tam boš lahko gledal na okrog, da boš „kontent“. Sicer boš, ako vas voznjač prekucne, padel za ene komolce dalje kot drugi, pa — saj si precej velik, se boš že pobral“. Tako sem jo bil zmodroval, namen tudi speljal, in se tega kratko malo ne késal. Iz znotranjega mesta prišedši peljali smo se mimo „Votiv-cerkve“, državne zbornice, Rudolfove vojašnice in Jozefinum-a, tu dalje po meni neznanih in tedaj tudi še ne vidjenih ulicah IX. dunajskega okraja. Konjički bili so bolj slabe postave in urnosti, zoper kar se pa jez nisem imel čisto nič pritoževati. Sem vsaj vedel, da bom vendar kako reč lahko bolj natanjko ogledal. Zunaj „Nussdorfer Linie“ se nam je k desni hipoma svet odperl. Vgledal sem v pervej versti kake dva streljaja oddaljen cesar Ferdinandov stroj, ki goni vodo iz Donove po dunajskih vodnjakih; — višej naprej in bolj proti zapadu pa se mi je kazala zmed nižjih poslopij nova Brigittenau-ska cerkev, katero sim bil že nedavno poprej v bližavi bolje natanjčno ogledal. — Na levo razprostirali so se nam ob cesti nizki griči, kjer more biti posebno prijetno bivati; kajti poletnih hiš videti je po njih mnogo; da, še več, bogati verniki Mojzesove vere vravnali so si celo tu prostore za svoj večni počitek, t. j. svoje pokopališče. V ozadji teh gričev dvigujeta se zmed verste raztegnjenega gorovja zelo

enako naši Šmarni gori dva sosedna verhova, Golovec (Kahlenberg) in Leopoldova gora (Leopoldsberg), obadva okinčana z mogočnimi stavbami in cerkvama. Ako bi tudi ne bil vedel, da bližamo se Donovi, bil mi bi naznanjeval to že vlažni vetrič, ki nam je naproti pihljaj, sim od ogromne reke, mokrotni zrak. Kmalu smo bili v „Nussdorf-u.“ Ta vas spominja nekoliko na ljubljansko predmestje Krakovo, kajti tudi tu videti je mnogo malih vertičev z razno zelenjavo, kar se v mestu lahko dobro proda.

Od „Nussdorf-a“ naprej zaobrnilo se je naše popotvanje proti zapadu v dolino, katero omejuje k levi Leopoldova gora, k desni „Bisamberg“, dolinsko planoto pa skoraj vso zauzema ogromna Donova, hrušivši nam nasproti, ter podivši dalje svoje valove prek Dunaja in proti Ogriji. Krasna naravska slika pač je to! Raz Leopoldove gore bliščala nam je v dolino velika dvastolpna cerkev, in danes sem lahko gledal v resnici oni predmet, katerega sem pismeno izdeloval svoje dni pri učiteljski preskušnji, ko mi je bil dotični gosp. učitelj dal poslovenjati — se vé brez slovarja — iz nekega berila oziroma tehniških izrazov gotovo ne lahko zgodovinsko povest „die Gründung des Stiftes Klosterneuburg“. Taisto uro pač nisem mislil na to, da čez toliko in toliko let bom djansko lahko prevdarjal, kako dalječ zanesel je bil veter naličje mejne grofinje Neže, sopruga Leopold-a IV. (s priimkom Svetega), in sicer iz visocega grajščinskega hodišča na Leopoldovi gori do tje, kjer se zdaj nahaja Klosterneuburški samostan. — Pa tudi še mnogi drugi predmeti stavili so se mi na mojem potu pred oči. Vozivši se tesno ob podnožji Leopoldove gore videti sem mogel, kako se stavljajo železnice. Tik vozne ceste namreč delali so cesar Franc-Jožefovo železnico, ki gre in peljá proti Češkemu. Mislil sem včasih: Bog vé, kake térdne podlage delajo tacim napravam, po katerih se prevažajo strašanske teže; ali od vsega tega tu ni bilo sledu; akoravno se vije železnična tir tik ob obrezju dereče Donove. Vsa „copernija“ zastala je v tem, da so na eni strani kopali breg, in na drugi delali iz skopane persti nasip, ter pokladali gor lesene podlage za šine *). Naj bolj zanimala pa me je mogočna kraljica avstrijskih rek, modra Donova, po kateri je vesljalo mnogo šajk in manjših ladjic. Tem predmetom pridružil se je zdajci tudi še drugi, nov prizor. Naravnost pred nami pokazal se je namreč na zmernem gričku veličastni Klosterneuburški samostan z dvastolpno cerkvijo; poleg njega k levi mično mestice, še dalje naprej unkraj Donove v ravnini mesto Korneuburg, ter mnogo družih

*) Bral sem poznej v časnikih, kake težave je delala vožnja s pričetka na tej železnici. Jaz sem se temu ravno tako čudil, kot „jeremiadam“, ker so na Dunaji zadnja leta novonasajeni drevoredi šli tako naglo pod zlo. Kdor je videl Franc-Jožefovo železnico delati, in kdor je bil priča, kako so n. pr. l. 1869. mladim drevesom včasih ob naj hujši popoldanski vročini prilivali, lahko je natanjčno umel vse to, zraven pa tudi v živo razvidel, kaj pomeni nemški rek: „Alles purer Schwindel!“ Pisavec.

vasi i. t. d. Počasni vožnji vklub smo bili poprej v Klosterneuburg-u', kakor sem želel. V bližavi mesta odpirala se nam je k levi obširna stranska dolina, kjer se versté vinogradi za vinogradom; ob desni poleg ceste pak so prostori, kjer se vadijo postavljati vojaki „pionirji“ mostove. V Klosterneuburg-u in sploh ob mestih pri Donovi biva namreč mnogo vajakov te verste, med katere vverstujejo tudi naše bistrourne slovenske fante. Potem ko nas je objel koščati drevored, in smo se vozili mimo novega kolodvora, jela se nam je pospenjati cesta navkreber; verh višine smo bili pa tudi že v jako prijaznem mesticu. Prišedši čez glavni terg, ki je ozališan z visokim kamnitnim spominkom ter kipom Matere Božje ukrenili smo odtod proti samostanu, da bi zvedeli, kje se nahaja veliki sadjerejni vert in vinogradi, kar oboje ogledati bil je namen našega izleta. Tu pričakoval nas je že eden zmed vertnarjev, in hipoma napotili smo se naprej proti sadjerejnemu vertu, ki se nahaja zunaj mesta na zgornji strani. Koliko časa bi mogel o tej ogromni drevesnici govoriti, lahko posnamejo spoštovani gg. sobratje iz tega, ako povem, da obsega 20 oralov zemlje, in da se nahaja v njej okoli 3000 sort razno-verstnih sadnih plemen in tudi nekaterih nenavadnih gozdnih dreves. Kar daje vertu tudi še posebno prijetnost, je njegovi visoki položaj in neizrekljivo mikaven, res klasičen razgled iz njega. Na desno doli, konec navpičnega griča, stoji majestetični samostan s prekrasno dvastolpno cerkvijo; okrog njega na izhodni in zapadni strani mesto, nasproti nam unkraj ogromne Donove mesto Korneuburg in hrib Bisamberg z okopi iz leta 1866. za Avstrijo tako žalostnega; od tega hriba proti levi pa v ozadji obširne okolice versta nizkih gričev, po katerih je bilo ravnokar omenjenega 1866. leta Prusov kar natlačeno, ki so hotli vlomiti na Dunaj. Po pripovedovanji gosp. vertnarja so se prav dobro videla iz sadjerejnega verta nočna stražna ognja (Wachfeuer) teh naših velikih neprijatlov, katerim pa vendar temu vkljub mnogi zasleplenci gladijo tudi še naše dni ravno pot v lepo Avstrijo!!! Konec sprelepega razgleda dela k levi dalječ gori razvalina Breitenstein-ska. Lega verta je polagoma navzdolna; nekoliko je tudi stopničasto-vravnane (terrassenartig); oddelek njegov, zvani „pomologisch-botanischer Garten“ ima še posebno ograjo iz živega plota (tedaj vert v vertu), da je toliko bolj zavarovan pred kakim nepovabljenim gostom. Sprehajajè se po obširnih prostorih razlagal nam je g. vertnar to in uno, pravil o raznem ravnjanji in postopanji pri odgojenji dreves, in marsikako opombo bi si bil rad vpisal, ko bi nam ne bilo treba preveč hiteti. In zakaj? Temni oblaki zager-nili so bili namreč celo obzorje, vsaki trenutek protili nam z hudo plóho, katera nas je res tudi, vzajemno z hudim pišom, veliko prezgodaj zapodila iz verta. Prav zelo velik križ nam je bila napravila ta jako neprijetna nevihta — čez naš račun; kajti iz sadjerejnega verta namenjeni

smo bili še v vinograde, kar pa je zdaj zaradi precej velike daljave in pri vedno hujšem nalivu moglo zaostati. Napotili smo se toraj nazaj proti mestu, ter hoteli tam ogledati vsaj še one naprave, pri katerih nam dež nagajati ni mogel.

Perva pot bila je proti samostanski sodariji (Binderei). Ondi nahaja in kaže se namreč menda po vsej Avstriji znani sodček, ki ne derži nič več in nič manj, kot 999 veder, ali 39.960 bokalov. Iz kakšnega vzroka se ne rabi več, in zakaj je bil prenesen iz kleti v sodarijo, nisem vprašal; nekoliko pa pové že njegov šaljivi napis, ki se glasi:

„130 Jahre alt,
War's mir im Keller nun zu kalt,
Dort rutschten 1000 über'n Rücken,
Auch hier wird man mich nicht zerdrücken.“

Prijazni sodar nam je velikana (zaradi teme v sodariji) vsega osvetil, da smo mogli natanjčno ogledati ga; tudi čepne durice nam je odperl, da smo, kar nas je bilo bolj silnih radovednežev, lahko v njega zlezli. No, in da sem bil tudi jaz vmes, se umé. Počastila sva jaz in S—é sod gotovo nenavadno s tem, da sva v njegovem oserečji krepko zapela našo slovensko-národno: „Pridi Gorenc“, kar je po vsej sodariji bobneče odmevalo.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. Za vdovskim je imelo 10. sept. slov. učiteljsko društvo svoj občni zbor. Navzočnih je bilo 48 udov, med njimi derž. poslanec dr. Razlag in 1 duhovni učitelj. — Pervosednik pozdravlja pričujoče, in pove vzrok, da ni bilo 1. l. občnega zbora, (svetovna razstava na Dunaji) in naznani dnevni red. Blagajnik in tajnik poroča o društvenih zadevah. Društvo ima 89 udov, med temi 12 neučiteljev, trije so duhovni neučitelji. Dohovkov je bilo od 1. oktobra 1. 1872 do konca avgusta 1. 1874 — 358 gl. 3 kr., troškov pa 293 gl. 49 kr., ostaja tedaj gotovine 64 gl. 54 kr. Nekateri udje so še z letnino na dolgu, in društvo ima tudi še nekaj dolga za »Imenik«. Odborovih sej prav za prav ni bilo več kakor dve; namreč 28. septembra 1872, ker se je ustanovil odbor in je bilo posvetovanje, kako speljati društvene sklepe. A precej pri tej seji se je bilo pokazalo, da zvoljeni ljubljanski odborniki razum nekaterih nočejo prevzeti odborništvá; ostalo nas je bilo le nekaj malo ljubljanskih odbornikov in drugi zunaj Ljubljane stanujoči. V teh okoliščinah sem prevzel jaz kaso in oskerboval, kakor vedel in znal, društvena opravila. Odborovih postavnih sej ni moglo biti; kdo poverne unanjim potnino? — Tako sijajnih besed, kakor druga leta, tudi nismo mogli napraviti, ker število ljubljanskih udov se je skercilo na 7. Res, da je to zlata številka, a šteje pa vendar le malo. Delovanje tedaj ni moglo biti namenjeno za javnost. — Dušne hrane, branja časopisov no, tega nam pa ni manjkalo, samo časa, v katerem bi bili brali. Društvo ima razen vseh domačih (ljubl. časopisov) izvzemsí Laib. Ztg. naslednje časopise: 1. Volksschule, 2. Schulbote, Besednik, Zoro, Slov. učit. — »Tovariš.« vrednistvo dobiva za zameno 2 češka, 2 horvaška, 2 nemška, 1 serbski, 4 slovenske (unanje)